



Auður Ava Ólafsdóttir

Matka svēta

☰ KNIHA ZLIN

Matka světla

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihazlin.cz
www.albatrosmedia.cz

 KNIHA ZLIN

Auður Ava Ólafsdóttir

Matka světla – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.


ALBATROS MEDIA

Auður Ava Ólafsdóttir
Matka světla

Auður Ava Ólafsdóttir
Matka světla

Z islandštiny přeložila
Martina Kašparová

Kniha Zlín

This book has been translated
with a financial support from:

Tato kniha vychází s laskavým přispěním
Islandského literárního centra.



ICELANDIC LITERATURE CENTER

DÝRALÍF

© Auður Ava Ólafsdóttir, 2020

Published by arrangement with Éditions Zulma, Paris.

Translation © Martina Kašparová, 2021

Cover design © Tereza Králová, 2021

ISBN tištěné verze 978-80-7662-246-3

ISBN e-knihy 978-80-7662-249-4 (1. zveřejnění, 2021) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-7662-250-0 (1. zveřejnění, 2021) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-7662-248-7 (1. zveřejnění, 2021) (ePDF)

Těm, kteří už odešli.
Těm, kteří jsou tu teď.
Těm, kteří mají teprve přijít.

Nejkrásnější slovo

V roce 2013 vybírali Islandané nejkrásnější islandské slovo. Nakonec zvolili podstatné jméno o devíti hláskách označující zdravotnického pracovníka: *ljósmóðir*, což je islandský výraz pro porodní asistentku. Porota svou volbu odůvodňuje tím, že *ljósmóðir* v sobě spojuje dvě nejkrásnější islandská slova, *móðir* (matka) a *ljós* (světlo). V islandštině se porodní asistentce říká také *yfirsetukona*, *náverukona*, *jóðmóðir*, *léttakona*, *nærkona* nebo *ljósa*. Dánsky se porodní asistentka řekne *jordemor*, norský *jordmor*, švédsky *barnmorska*, finsky *kättilö*, anglicky *midwife*, německy *Hebamme*, nizozemsky *verloskundige*, polsky *położna*, francouzsky *sage-femme*, italsky *ostetrica*, španělsky *comadrona*, portugalsky *parteira*, estonsky *ämmaemand*, lotyšsky *vecmāte*, litevsky *akušerė*, rusky *акушерка*, v jidiš *אקושרקע*, irsky *cnáimhseach*, velšsky *bydwraig*, arabsky *قابله*, hebrejsky *מִיִּלְדָּה*, katalónsky *llevadora*, maďarsky *szülész nő*, albánsky *mami*, baskicky *emagin*, chorvatsky *primajlja*, čínsky 助产士, rumunsky *moaşă* a řecky *μαία*.

Význam a původ těchto slov není vždy zřejmý, ale ve většině případů se jedná o ženu, která pomáhá jiné ženě přivést dítě na svět. Etymologie v různých jazycích také naznačuje, že jde o starší ženu, jež by mohla být babičkou dítěte (srov. česky *porodní bába*).

I. MATKA SVĚTLA
II. ZOOLOGIE
PRO ZAČÁTEČNÍKY

I. MATKA SVĚTLA

*Nevím, kdo mě přivedl na svět,
ani co je svět, ani co jsem já sám;
jsem v brozné nevědomosti všech věcí;
nevím, co je mé tělo, co jsou mé smysly, co má duše,
ba ani tato část mne, která myslí to, co pravím,
která uvažuje o všem i o sobě,
a nezná sebe víc nežli to ostatní.*

Blaise Pascal

**Pomáhám dítěti, když se rodí,
zvednu ho ze země a ukážu světu**

Aby mohl člověk zemřít, musí se nejprve narodit.

Až kolem poledního se polární noc začne konečně vytrácet a ohnivý kotouč se vyhoupne nad obzor, nebo spíš těsně na něj, mezerou v závěsech pronikne do porodního sálu růžový proužek, sotva širší než kapesní hřebínek, a dopadne na trpící ženu v posteli. Rodička zvedne ruku, rozevře dlaň a zachytí světlo, načež nechá ruku klesnout zpátky na postel. Na břiše napnutém až k prasknutí má vytetovanou polovinu kiwi se spoustou černých semínek; jako by ovoce někdo rozpůlil ostrým nožem. V inkoustu jsou praskliny i nápis pod obrázkem výrazně prořídil: *Na v ž dy tvo je*. Až se dítě narodí, chlupaté ovoce se zase smrskne.

Nasadím si roušku a obléknu ochranný plášť.

Je to tady.

Nejtěžší zkouška v životě člověka.

Narodit se.

Nejdřív se objeví hlavička, krátce nato už držím drobné, mazlavě krvavé tělíčko.

Je to kluk.

Neví, co je on sám ani kdo ho přivedl na svět, ani co je svět.

Jeho otec musí odložit mobil, aby mohl přestříhnout pupeční šňůru, a když přerušuje pouto spojující matku s dítětem, třesou se mu ruce.

Matka otočí hlavu na stranu a celé to pozoruje.

„Nadechuje se?“

„Nadechuje.“

A já si pomyslím:

Oded' se bude nadechovat třiadvacettisíckrát za den.

Položím vřestící balíček na váhu. Dítě rozpřáhne ručičky, kolem už nejsou žádné zdi, žádné hranice, nic, co by omezovalo svět, stal se z něj neznámý kus země, nekonečný prostor, neprobádané území, dítě se řítí volným pádem, pak se uklidní, tvář má krabatou, znetvořenou obavami.

Teploměr na okenní římse venku ukazuje minus čtyři stupně Celsia a na váze leží nejbezbrannější živočich na planetě Zemi, nahý a bezmocný, nemá ani peří, ani srst, aby ho chránily, ani šupiny, ani ochlupení, pouze jemňounké chmýří na temeni hlavy, jímž prostupuje modré světlo zářivky.

Dítě poprvé otevře oči.

A vidí světlo.

Neví, že se právě narodilo.

„Vítej, chlapče,“ řeknu.

Osuším mu vlhkou hlavičku a zabalím ho do ručníku, potom dítě vložím do náruče jeho otci, který má na sobě tričko s krátkým rukávem a nápisem *Nejlepší táta na světě*.

V rozrušení pláče. Je po všem. Matka je vyčerpaná a také pláče.

Muž se s miminkem sehne a opatrně ho položí do postele k ženě. Dítě natočí hlavičku k matce a dívá se na ni očima, které dosud plní tma z hlubin Země.

Ještě neví, že je to jeho matka.

Ta se na něj zadívá a prstem ho pohladí po tváři. Dítě otevře ústa. Neví, proč se ocitlo zrovna tady, a ne někde jinde.

„Vlasy má narezlé jako máma,“ slyším ženu říkat.

Je to jejich třetí syn.

„Všichni tři se narodili v prosinci,“ řekne otec.

Pomáhám dítěti, když se rodí, zvednu ho ze země a ukážu světu. Jsem matka světla. Jsem nejkrásnějším islandským slovem.

Tři minuty

Ušiju dva stehy a nechám rodiče na chvíli o samotě s dítětem. Pokud moc nefouká a dají se otevřít dveře na konci chodby, občas si mezi jednotlivými porody zaskočím na malý balkon, odkud je vidět na Miklabraut, jednu z hlavních dopravních tepen Reykjavíku. Oddělení disponuje devíti porodními sály a já denně odrodím zpravidla jedno dítě, někdy ale mohou být klidně i tři. V sezónních špičkách není neobvyklé, že přijdou na svět v nemocničním bistru, ve společenské místnosti, nebo dokonce ve výtahu cestou na porodnické oddělení. Jednou jsem musela vyběhnout ven na parkoviště a ze sedadla spolujezdce ve starém volvu asistovat při porodu vystrašeným mladým rodičům. Po celém dni stráveném ve společnosti živého masa a krve jsem vděčná za nebeskou klenbu.

Zhluboka se nadechnu a do plic naberu chladný vzduch.

„Šla se nadýchat čerstvého vzduchu,“ komentují moje kolegyně.

V posledních týdnech dochází k prudkým výkyvům počasí.

Začátkem měsíce se na teploměru objevily dvojciferné hodnoty, příroda ožila a na stromech vyrašily pupeny. Čtvrtého prosince naměřili na nejsevernější meteorologické stanici na ostrově devatenáct stupňů, pak se zničehonic ochladilo, během jednoho dne klesla teplota

o dvacet stupňů a začalo hustě sněžit. Vytvořily se závěje, s nimiž si prohrnovací stroje dokázaly poradit jen s obtížemi, nebe bylo plné sněhu, větve stromů se prohýbaly pod jeho vahou, auta se ztrácela pod těžkou bílou náloží a k popelnicím se musel člověk brodit po kolena hlubokou sněhovou nadílkou. Potom se rozpršelo, nastala obleva a rozbředlý sníh ucpal řeky, které změnily řečiště, tekly přes cesty a louky a nechávaly po sobě bahno a kamení. Před pouhými několika dny mluvili v televizních zprávách o tom, jak kvůli záplavám uvízla na jihu Islandu dvacítko koní. Na záběrech bylo vidět statky vystupující z vody jako ostrovy a vysílené koně, pro které museli podle slov jednoho hospodáře dojet na louku na člunu a doplavat s nimi na pevninu. Jakmile povodeň trochu opadne, ještě se ukáže, co všechno skončilo ve vodě, jestli se nenajdou další zvířata.

„Nic už není, jak by mělo být,“ prohlásil hospodář v rozhovoru s reportérem.

Totéž říká moje sestra, meteoroložka.

„Člověk jen doufá, že se všechno brzo vrátí zase do normálu,“ nechal se slyšet hospodář.

Při silných přeháňkách nezvládaly odpady doma na Ljósvallagatě pojímat vodu, takže zatopila několik sklepních kójí. Když jsem šla obhlédnout škody ve své kóji, objevila jsem tam umělý vánoční stromek a krabici plnou vánočních ozdob po babiččině sestře, které jsem si odnesla s sebou do druhého patra. Brzy nato udeřily v celé zemi třesuté mrazy doprovázené náledím, a tak

k nám za poslední týden přišly dvě rodičky s rukou v sádře, protože venku upadly. Jediné, co se za celý měsíc nezměnilo, je prudký vítr. A tma. Když jdu do práce, je tma, a když jdu z práce domů, je tma.

Vrátím se dovnitř a na chodbě u kávovaru uvidím stát novopečeného otce. Posunkem mi naznačí, že by se mnou chtěl prohodit pár slov. Oba manželé jsou elektroinženýři. Jak mě upozorní jedna kolegyně, začíná být čím dál obvyklejší, že páry vykonávají stejné povolání – dvojice veterinářů, dvojice sportovních reportérů, dvojice pastorů, dvojice policistů, dvojice koučů, dvojice básníků. Zatímco si elektroinženýr vybírá kávovou směs, vysvětluje mi, že malý se měl ve skutečnosti narodit dvanáctého dvanáctý, na narozeniny svého dědečka z otcovy strany, ale nechal na sebe více než týden čekat.

Elektroinženýr usrkává z kelímku, pohled upírá na linoleum na podlaze a mně se zdá, že mu něco leží na srdci. Když kávu dopije, stočí řeč na čas porodu a zeptá se, jak se přesně určuje.

„Rozhodující je okamžik, kdy dítě vyjde den,“ vysvětluju.

„Takže ne když se přestřihne pupeční šňůra? Nebo když se dítě rozpláče?“

„Ne,“ odpovím a pomyslím si, že ne každé dítě se rozpláče. Nebo se nadechne.

„Ne, jen jsem uvažoval, jestli by do rodného listu nešlo napsat, že se narodil dvanáct minut po dvanácté místo devět minut po dvanácté. Rozdíl dělá jen tři minuty.“